

Joanna Kostrzewska

**THE AUTHOR OF AN ARCHITECTURAL PIECE –
FREEDOM *VERSUS* LIMITATIONS OF DESIGNING**

(summary)

Architecture, being a domain where the author of an architectural piece moves, is a peculiar coalescence of art and technology. Looking at architecture through the prism of art, we can see how it can stimulate small or big aesthetical sensations in the viewer. When we perceive it through the prism of technology, we concentrate on utilitarian goals and, then, its specific kind of artistry seems a little deadened by pragmatism. This observation became the incentive to write this dissertation, focusing on the author of an architectural piece in the contexts of freedoms and limitations delineating his or her field of activity. A designer, being a potential subject of copyright law, shapes space in accordance with a set of legal and non-legal stipulations. Thus, their activity is a tug of war between the possibilities of creative freedom and limitations which they are subjected to.

The goal of this research was to find answers to the two basic questions pertinent to the above-mentioned issues: Is the artistic freedom of a designer of an architectural piece analogous to the freedom which the authors of non-architectural pieces enjoy? And, considering numerous limitations linked with architectural design, can we still speak about creative activity and an individual character of a work, which two features are the premises for copyright protection? These questions correspond to the hypothesis of this dissertation that an author of an architectural piece is in their “creation” far more limited, consequently, under certain circumstances, the result of their work may be deprived of the status of creation as understood by copyright law.

This dissertation is divided into four chapters, each of which contains an introduction and summation, the copyright law being a specific link, consolidating the whole paper and offering the basis for argumentation in the first and last chapters. The structure of the work reflects the range of issues tackled herein, considering the four basic ones which are discussed in detail in each chapter.

The first chapter “The author of an architectural piece” deals with the subject of copyright law. It discusses the issues from the domains such as: the principle of the author, joint creation and employees’ creation, as well as the persons of designer, architect, and civil engineer. Additionally, it discusses administrative regulations pertinent to the participants of a

building process, independent technical jobs in building industry, licences for the designing of buildings, the basic duties of a designer, the trade unions of architects and civil engineers, along with the issues of professional ethics. This part also includes the issue of subject-based regulations of copyright law *versus* the subject-based administrative regulations (the author *versus* the designer).

The second chapter “Freedom in designing” embraces the analysis of the general principle of freedom, freedom of creation, including the constitutional freedom of artistic creation, along with the concept of creative productivity as the premises of the Act on Copyright and Related Rights. Moreover, this chapter tackles the issue of freedoms which the owner (investor) and the designer enjoy, along with the issue of constitutive property rights, a civilist approach to Property Law, the principle of the freedom of building, and the principle of the freedom of the development of a given area.

The third chapter “Limitations of designing” offers the analysis of the constitutional principle of proportion of limitations, non-legal limitations and, for the considerable part, legal limitations on architectural design imposed by the Building Act, Act on Planning and Spatial Development, Act on Environmental Protection, Act on the Access to Information on the Environment and Its Protection, Act on the Participation of Society in Environmental Protection and the Estimation of Environmental Impact, finally the Act on Monument Protection and Care. The two latter are particularly focused on technical regulations applicable in building industry, administrative decisions issued during the investment and building processes, planning as such, and environmental and monumental preconditions (monument conservation).

The fourth chapter “Architectural piece of art – circumstances preconditioning the copyright protection” deals with the issues of copyright, speaking more precisely – the prerequisites for one’s eligibility to receive a copyright protection. This chapter analyses the issues of the legal definition of a creative work, doctrinal and case-law definitions of an architectural work, the premises for: creative activity, the individual character of a work, and the ways in which a creative work is established and expressed, as well as autonomous and non-autonomous creation.

The conclusions provides the final analysis of the topic in the context of initial hypothesis, with the emphasis on the status of the author of an architectural piece. The architect’s freedom – one can say slightly paradoxically – is significantly limited. Therefore, this dissertation proves that under some circumstances, the architect’s work may be denied the status of a piece of creation as understood in copyright act. Architecture itself can be granted a

peculiar character as the domain constituted through the realisation of both aesthetical and utilitarian values.

Joanna Kostrzewska

**TWÓRCA UTWORU ARCHITEKTONICZNEGO –
WOLNOŚĆ *VERSUS* OGRANICZENIA PROJEKTOWANIA
(streszczenie)**

Architektura – jako dziedzina, w obrębie której porusza się twórca utworu architektonicznego – cechuje się osobliwym połączeniem sztuki i techniki. Spoglądając na architekturę przez pryzmat sztuki, prowadzi ona do wywołania mniejszych lub większych przeżyć estetycznych odbiorcy. Czyniąc to przez pryzmat techniki, jest ona ukierunkowana na wypełnianie celów użytkowych, tym samym swego rodzaju artyzm zdaje się być nieco tłumiony pragmatyzmem. Wskazana obserwacja stała się przyczynkiem do napisania niniejszej pracy, koncentrującej się na osobie twórcy utworu architektonicznego w kontekście wolności i ograniczeń, które wyznaczają zakres jego działalności. Projektant, będący potencjalnym podmiotem prawa autorskiego, kształtuje przestrzeń w oparciu o szereg prawnych i pozaprawnych wymogów. Jego działalność polega więc na swoistym wazeniu możliwości – twórczej swobody i ograniczeń, którym podlega.

Celem badawczym dysertacji jest udzielenie odpowiedzi na dwa zasadnicze pytania związane z zarysowaną powyżej problematyką. Czy artystyczna wolność twórcy utworu architektonicznego jest analogiczna do wolności przysługującej twórcom utworów niearchitektonicznych? Czy wobec wielości ograniczeń w architektonicznej działalności projektowej nadal możemy mówić o działalności twórczej i indywidualnym charakterze, stanowiących przesłanki ochrony autorskoprawnej? Wskazanym pytaniom odpowiada teza pracy, zgodnie z którą twórca utworu architektonicznego jest w swej „twórczości” dużo bardziej ograniczony, a w konsekwencji, w pewnych okolicznościach rezultatowi jego pracy nie będzie można przyznać statusu utworu w rozumieniu prawa autorskiego.

Rozprawa została podzielona na cztery rozdziały, każdy z nich zawiera wprowadzenie i podsumowanie. Prawo autorskie stanowi swoistą klamrę spinającą całą pracę, będąc podstawą rozważań zawartych w pierwszym i ostatnim rozdziale. Kompozycja pracy odzwierciedla zakres problemowy omawianego tematu, uwzględniając cztery zasadnicze kwestie, które w poszczególnych rozdziałach omówiono w szczegółowy sposób.

Rozdział pierwszy pt. „Twórca utworu architektonicznego” odnosi się do podmiotu prawa autorskiego. Zawiera rozważania z zakresu tzw. zasady twórcy, twórczości wspólnej, twórczości pracowniczej, osób: projektanta, architekta i inżyniera budownictwa. Obejmuje nadto administracyjnoprawne regulacje dotyczące uczestników procesu budowlanego, samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie, uprawnień budowlanych do projektowania, podstawowych obowiązków projektanta, samorządów zawodowych architektów i inżynierów budownictwa oraz etyki zawodowej. W tej części pracy uwzględniono również kwestię odniesień podmiotowej regulacji autorskoprawnej do podmiotowej regulacji administracyjnoprawnej (twórca *versus* projektant).

Rozdział drugi pt. „Wolność projektowania” obejmuje rozważania dotyczące ogólnej zasady wolności, wolności twórczości, w tym konstytucyjnej wolności twórczości artystycznej i koncepcji twórczej produktywności jako założenia ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Co więcej, w oparciu o przyjętą tezę o korelacji wolności przysługujących właścicielowi (inwestorowi) i projektantowi, omówiono w jego ramach konstytucyjne ujęcie prawa własności, cywilistyczne ujęcie prawa własności, zasadę wolności zabudowy oraz zasadę wolności zagospodarowania terenu.

Rozdział trzeci pt. „Ograniczenia projektowania” zawiera analizę konstytucyjnej zasady proporcjonalności ograniczeń, ograniczeń pozaprawnych oraz, w znacznej mierze, ograniczeń prawnych projektowania architektonicznego wynikających z ustawy – Prawo budowlane, ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, wreszcie z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Te ostatnie odnoszą się w szczególności do przepisów techniczno-budowlanych, decyzji administracyjnych wydawanych w toku procesu inwestycyjno-budowlanego, aktów planistycznych oraz uwarunkowań środowiskowych i zabytkowych (konserwatorskich).

Rozdział czwarty pt. „Utwór architektoniczny – okoliczności warunkujące ochronę autorskoprawną” dotyczy problematyki przedmiotu prawa autorskiego, a dokładniej – przesłanek pozytywnej kwalifikacji autorskoprawnej. Rozdział ten zawiera rozważania dotyczące definicji legalnej utworu, definicji doktrynalnych i orzeczniczych utworu architektonicznego, przesłanek: działalności twórczej, indywidualnego charakteru oraz ustalenia utworu, a także sposobu wyrażenia utworu oraz twórczości samoistnej i niesamoistnej.

We wnioskach pracy dokonano końcowej analizy tematu w kontekście podjętych tez badawczych, uwypuklając szczególny status twórcy utworu architektonicznego. Jego wolność twórcza – można stwierdzić nieco paradoksalnie – jest bowiem znacząco ograniczona. Dlatego też, co wykazuje się w rozprawie, w pewnych okolicznościach rezultatowi jego pracy nie można przyznać statusu utworu w rozumieniu prawa autorskiego. Szczególny charakter można również przypisać samej architekturze – jako dziedzinie konstytuującej się poprzez realizację wartości estetycznych i użytkowych.